

Ulkomaalaislainsäädännön oleskelulupasääntelyn kehittäminen

HE 26/2024 vp

Hallintovaliokunta 6.6.2024

Keskeinen sisältö

- Hallituksen esitys sisältää viisi eri kokonaisuutta

Hallitusohjelmasta

- Estetään tehokkaammin maahantulosäännösten kiertämistä
- Kielletään ns. kaistanvaihto turvapaikkamenettelystä työperäisen oleskeluluvan hakijaksi
- Selkeytetään henkilöllisyyden todentamista koskevaa sääntelyä

Lisäksi ulkomaalaislain muutokset hallitusohjelman ulkopuolelta

- Biometristen tietojen luovuttaminen palauttamista ja maahantulokieltoa koskeviin kuulutuksiin – 131 §
 - Perusteena eduskunnan lausuma (HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp) ja Schengen-arviointi
- Turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden keston sääntelyn selkeyttäminen – 81 c §:n 6 mom.
 - Perusteena epäselvä sääntely ja hallinnon tulkintaerimielisyydet

Maahantulosäännösten kiertäminen

- Nykytila
 - Ulkomaalaislain 36 §, jossa viisi momenttia.
 - Säännös sisältää tilanteita, joissa oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä (vrt. pykälän otsikko)
 - Väljä säännös (2 mom), joka antaa mahdollisuuden erilaisiin tulkintoihin ja soveltamiseen. Syntynyt laaja soveltamis- ja oikeuskäytäntö
- Ehdotus
 - Kuusi pykälää, joissa säädetään oleskeluluvan epäämisestä - pykälätekstissä ei käytetä enää käsitettä maahantulosäännösten kiertäminen
 - » 36 § - Oleskeluluvan epääminen yhteiskunnan edun vuoksi
 - » 36 a § - Oleskeluluvan epäämisen yleiset perusteet
 - » 36 b § - Oleskeluluvan epääminen Suomessa tapahtuneen moitittavan käyttäytymisen vuoksi
 - » 36 c § - Oleskeluluvan epääminen haettaessa oleskelulupaa perhesiteen perusteella
 - » 36 d § - Oleskeluluvan epääminen työperäistä oleskelulupaa haettaessa
 - » 36 e § - Oleskeluluvan epäämisen kohtuuttomuus

Maahantulosäännösten kiertäminen

- Säännöksiin on pyritty kirjaamaan kaikki mahdolliset tilanteet, joissa oleskelulupa voidaan evätä
- Säännösten sanamuoto on aikaisempaa ehdottomampi
 - Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä -> Oleskelulupaa ei myönnetä
 - Erikseen kohtuuttomuussäännös
- Kokonaan uusia perusteita kaksi
 - Kansallisen turvallisuuden vaarantaminen
 - Vapaaehtoisen paluun avustuksen vastaanottaminen
- PeVL 18/2024 vp: ” ... *myös ehdotettuihin säännöksiin sisältyy yhä tiettyä sanonnallista väljyyttä.*” -> SM katsoo, että ehdotetut säännökset voidaan hyväksyä esityksessä ehdotetun mukaisesti.

Oleskeluluvan epääminen turvapaikkamenettelyn vuoksi

- Ehdotetulla sääntelyllä estettäisiin kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kaistanvaihto työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton oleskeluluville.
- Ulkomaalaislakiin uusi 36 f § sekä tutkija- ja opiskelijalain soveltamisalasäännöksen muutos
- Kaistanvaihdon kieltä pitäisi sisällään oleskeluluvan hakemisen turvapaikkamenettelyn aikana tai sen päätyttyä, kun ulkomaalainen oleskelee vielä maassa.
- Mahdollisesti Suomessa jätetty oleskelulupahakemus jätettäisiin tutkimatta.
- Oleskelulupaa voisi hakea maasta poistumisen jälkeen ulkomailta
- Mahdollinen moitittava käyttäytyminen Suomessa vaikuttaisi oleskeluluvan myöntämiseen jatkossa (ks. 36 b §)
- Kohderyhmä: ansiotyö, elinkeinon harjoittaminen, opiskelu – lukuisia oleskelulupatyyppejä ulkomaalaislaissa sekä tutkija- ja opiskelijalaissa
- Tilapäisen suojelun saajat eivät kuulu kaistanvaihdon kohderyhmään

Henkilöllisyyden todentaminen

- Tiukennetaan sekä viranomaisen otetta että henkilön omaa myötävaikutusvelvollisuutta henkilöllisyyden selvittämisessä:
 - Yhdenmukaistetaan henkilöllisyyden todentamiseen liittyvää käsitteistöä
 - Viranomaiselle velvollisuus tunnistaa henkilö ja todentaa tämän henkilöllisyys kansallisella matkustusasiakirjalla oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä - tämä tietyin olemassa olevin poikkeuksin matkustusasiakirjavaatimukseen (+ lisätään niihin Suomessa syntynyt lapsi, jonka kansallisvaltiolla ei ole edustustoa Suomessa) (35 §)
 - Niissä em. poikkeustilanteissa, jotka eivät ole kansainvälistä suojelua, pysyvän oleskeluluvan edellytykseksi, että hakija on hankkinut matkustusasiakirjan tai pyrkinyt hankkimaan ja esittänyt muuta luotettavaa selvitystä henkilöllisyydestään
 - Muukalaispassin edellytykseksi myönnetty oleskelulupa (134 §)

Henkilöllisyyden todentaminen

- Tiukentuminen kokonaisuudessaan muotoutuu tulossa olevien esitysten yhteisvaikutuksesta:
 - Ns. menettelydirektiivihanke (eli kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröintiä, jättämistä ja turvapaikkatutkintaa koskevan ulkomaalaislain sääntelyn uudistaminen) (SM057:00/2023)
 - » Turvapaikanhakijoiden tunnistaminen osana näiden rekisteröintiprosessia
 - Pysyvää oleskelulupaa koskeva hanke (SM007:00/2024)
 - » Aktiivisuus oman henkilöllisyyden selvittämisessä
 - Kansalaisuuslakihankkeen vaihe 2 (SM055:00/2023)
 - » Aktiivisuus oman henkilöllisyyden selvittämisessä

Turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden kesto

- Nykyisen säännöksen soveltamisesta on hallinnossa erilaisia tulkintoja
- Myös eduskunta on kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka tieto työnteko-oikeuden päättymisestä voitaisiin selkeämmin antaa työnantajalle

Ehdotus:

- Työnteko-oikeuden päättymisen kytketään maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden sijasta Migrin taikka hallinto-oikeuden kielteisen päätöksen antopäivään
 - Täytäntöönpanokelpoisuuden ajantasainen toteaminen ollut vaikeaa. Epäselvyys hallintotuomioistuimen antaman täytäntöönpanokiellon vaikutuksesta työnteko-oikeuteen.
 - Ehdotuksella työnteko-oikeuden päättymisen arviointi ja siitä tiedon antaminen selkeytyvät.
 - Työnteko-oikeuden kesto hieman lyhenee.

Biometristen tietojen luovuttaminen

- Lisätään Ulkl 131 §:ään oikeus luovuttaa biometriset tiedot Schengenin tietojärjestelmään (SIS) tallennettaviin palauttamista ja maahantulokieltoa koskeviin kuulutuksiin
 - parantaa viranomaisten kykyä todentaa kuulutuksen kohteena olevan henkilön henkilöllisyys tai tunnistaa henkilö
 - kuulutusten avulla Schengen-alueen viranomaiset voivat varmistaa, että paluuveto on noudatettu, tukea palauttamispäätösten täytäntöönpanoa sekä estää maahantulokieltoon määrätyn henkilön paluun Schengen-alueelle
- HE 35/2021 vp: ei ehdotettu biometristen tietojen luovuttamista SIS-kuulutuksiin
 - Eduskunta kuitenkin edellytti, että hallitus ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi (HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp). Taustalla myös Schengen-arviointi
- SIS-asetukset:
 - suoraan sovellettavaa oikeutta, kansallisessa lainsäädännössä vältettävä ristiriitaa EU-oikeuden kanssa
 - velvoite tallentaa palauttamista ja maahantulokieltoa koskevia kuulutuksia SIS-järjestelmään ja liittää niihin myös biometriset tiedot, jos ne ovat saatavilla
 - SIS-tietojen kansallista lainsäädäntöä laajempi lainvalvontakäyttö ei sisälly kansalliseen liikkumavaraan
- Poliisin rekisteriin kerätään biometriset tiedot palautettavista henkilöistä, joista kuulutukset on tallennettava, joten tietojen on arvioitu olevan saatavilla SIS-asetuksissa tarkoitetulla tavalla

